

Kulturutskottets betänkande

1982/83: 30

om anslag till film, kulturtidskrifter, litteratur och bibliotek, m. m.
(prop. 1982/83: 100 bil. 10 delvis)

Inledning

Utskottet behandlar i detta betänkande

dels de förslag m. m. i proposition 1982/83: 100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) som under huvudavsnittet C. Massmedier m. m. lagts fram under följande rubriker, nämligen

Film (anslag C 1 och C 2),
Dagspress och tidskrifter (anslag C 8),
Litteratur och bibliotek (anslag C 11–C 19).

dels motioner med anknytning till de angivna delarna av propositionen.

ÅTTONDE HUVUDTITELN

Film

1. **Statens biografbyrå.** Regeringen har i proposition 1982/83: 100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkt C 1 (s. 132–134) föreslagit riksdagen att till Statens biografbyrå för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 2 845 000 kr.

Motion

I motion 1982/83: 1346 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga,

3. att riksdagen uttalar att statens biografbyrå på ett bestämdare och mer konsekvent sätt ifrågasätter inslag av pornografi och underhållningsvåld vid sin granskning av medieutbudet.

Utskottet

Statens biografbyrå har som huvuduppgift att pröva frågor om godkännande av film avsedd för offentlig biografföreställning. Som rådgivande organ i denna verksamhet är till biografbyrån knutna statens filmgranskningsråd och statens barnfilmnämnd. Biografbyrån svarar vidare för en försöksverksamhet i vissa områden med fraktstöd för film.

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag till medelsanvisning. Utskottet tillstyrker därför att det under anslaget anvisas ett belopp av 2 845 000 kr.

I motion 1346 (vpk) vill motionärerna att riksdagen skall uttala att statens biografbyrå på ett bestämdare och mera konsekvent sätt skall ifrågasätta inslag av pornografi och underhållningsvåld i sin granskningsverksamhet.

Med anledning av motionen får utskottet anföra följande. Förhandsgranskningen av biografifilm regleras i den s. k. biografiförordningen. Enligt denna författning får inte vid offentlig visning av biografifilm förevisas en film som inte dessförinnan har godkänts av biografbyrån. Biografbyrån får inte godkänna en film eller en del av film, vars förevisande på grund av det sätt på vilket händelserna skildras och det sammanhang i vilket de förekommer kan verka förråande eller skadligt upphetsande eller förleda till brott. Vidare kan godkännande av film vägras bl. a. om biografbyrån finner att förevisandet av en film eller en del av en film skulle uppenbarligen strida mot allmän lag. De nu behandlade reglerna avser den s. k. vuxencensuren. Härutöver finns regler om barncensur som innebär att film eller del av film inte får godkännas för förevisning för barn inom vissa åldersgrupper i den mån den kan vålla dessa barn psykisk skada.

En skärpning eller utvidgning av reglerna av förhandsgranskning måste föregås av en grundlagsändring (se härom prop. 1980/81: 176 s. 26 och prop. 1981/82: 111 s. 37). Det ingår i yttrandefrihetsutredningens (Ju 1977: 10) uppgifter att överväga om det föreligger tillräckliga skäl att behålla någon form av vuxencensur på filmens område. Att viss barncensur behövs synes vara ganska klart, uttalas det i utredningsdirektiven (Dir 1977: 71). Enligt vad utskottet inhämtat siktar utredningen på att lägga fram sitt förslag under hösten 1983. I anslutning härtill bör nämnas att dåvarande utbildningsministern i en interpellationsdebatt den 16 november 1981 (RD prot. 1981: 27) uttalat att det behövs en översyn av hela regelsystemet för filmcensuren och framhållit som sin uppfattning att en sådan är att vänta så fort yttrandefrihetsutredningen är klar.

Då det gäller frågan om tillämpningen av nu gällande regler vill utskottet erinra om att biografbyrån är skyldig att i tveksamma fall rådgöra med filmgranskningsrådet. Utskottet vill vidare erinra om att riksdagen inte genom uttalanden i efterhand äger påverka tolkningen av en författning.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1346 i här aktuell del (yrkande 3).

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen till *Statens biografbyrå* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2845 000 kr.,
2. beträffande *tillämpningen av biografiförordningen*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1346 yrkande 3.

2. **Filmstöd.** Regeringen har under punkt C 2 (s. 134–136) föreslagit riksdagen att till Filmstöd för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 33 045 000 kr.

Motioner

I motion 1982/83: 679 av Barbro Nilsson i Örnsköldsvik m. fl. (s) yrkas – med hänvisning till vad som anförts i motion 1982/83: 678 – att riksdagen beslutar att av det av regeringen föreslagna anslaget för budgetåret 1983/84 till Filmstöd skall utgå ekonomiskt stöd till produktion av barn- och ungdomsfilm av bra kvalitet.

I motion 1982/83: 1346 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga,

1 a) att riksdagen under punkten C 2. Filmstöd anslår ett i förhållande till regeringens förslag med 3 000 000 kr. sänkt belopp till Filminstitutet,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om tilläggsdirektiv till massmediekommittén

a) som syftar till att ge film- och videopolitiken en bättre överensstämmelse med de av riksdagen fastställda kulturpolitiska målen,

b) om att denna skall göra en samlad översyn av film- och videoutbildningen från förskola till högskola.

I motion 1982/83: 1842 av Gunnar Björk i Gävle (c) yrkas att riksdagen begär att regeringen med hänsyn till vad som framförts i motionen utformar klarare regler mellan Svenska filminstitutet och nämnden för barn- och ungdomsfilm samt visningsnämnden.

I motion 1982/83: 2151 av Margot Wallström m. fl. (s) yrkas – med hänvisning till vad som anförts i motion 1982/83: 2150 – såvitt nu är i fråga

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att Filminstitutets nämnd för barn- och ungdomsfilm bör garanteras medel för sin verksamhet.

Den svenska filmpolitiken, m. m.

Allmänt

Med anledning av proposition 1981/82: 111 om vissa filmfrågor m. m. tog riksdagen våren 1982 ställning till bl. a. inriktningen av de statliga åtgärderna på film- och videoområdet (KrU 1981/82: 30, rskr 1981/82: 360).

Riksdagen godkände följande precisering av uppgifterna för den svenska filmpolitiken.

Det gäller att, inom vårt begränsade språkområde, uppehålla en filmproduktion av sådan omfattning att vi kan behålla en egen filmkulturell identitet. Denna produktion bör i sin helhet präglas av en kvalitetsambition. Det måste finnas utrymme för konstnärligt sökande och för experiment med

uttrycksmedel och innehåll och för filmgenrer som inte hör till de mest kommersiellt lönsamma. De filmpolitiska åtgärderna bör vidare syfta till att öka möjligheterna att visa kvalitetsfilm också utanför storstadsområdena. Inom filmpolitikens ram bör också förutsättningar skapas för att bevara och levandegöra kulturarvet på filmens område, liksom för att upprätthålla en beredskap inför tekniska förändringar. Insatser för barn och ungdom har särskilt stor betydelse inom alla delar av filmpolitiken.

I propositionen redovisades 1982 års film- och videoavtal, vilket sedermera godkännts av regeringen. Avtalet, som trädde i kraft den 1 juli 1982, är slutet mellan staten samt filmbranschens och videobranschens organisationer.

Beträffande det nya filmavtalet har riksdagen godkänt bl. a. att man i avtalsform drar upp riktlinjer för den statliga filmpolitiken och att Stiftelsen Svenska filminstitutet skall bestå som instrument för den statliga filmpolitiken (Se vidare KrU 1981/82: 30 s. 55).

Liksom var fallet under den tid då 1963 års filmavtal gällde skall Filminstitutet fortsättningsvis få statliga bidrag. Vissa statliga insatser på film- och videoområdena skall göras i institutets regi.

Enligt avtalet skall en biografavgift som uppgår till 10 % av bruttobiljettintäkterna erläggas till Filminstitutet av biografer med mer än fem föreställningar i veckan. Videogramuthyrare skall till Filminstitutet erlägga videoavgift för de videogram som förs i handeln för uthyrning för enskilt bruk. Avgifterna tillförs en filmfond, vars medel enligt bestämmelser i avtalet används för produktion av svensk film, för att främja spridning och visning av värdefull film, för branschfrämjande ändamål samt för övriga filmkulturella ändamål.

Från förevarande anslag, C 2. Filmstöd, utgår dels bidrag till filmfonden, dels bidrag till Svenska filminstitutet för produktionsgarantier till svenska kortfilmer och för främjande av spridning och visning av värdefull film. Vidare anvisas medel till konstnärsnämnden för bidrag till projekt på filmområdet. Övergångsvis under budgetåret 1982/83 betalas från anslaget också vissa kostnader för granskning av barnfilm m. m. hos statens ungdomsråd.

Spridning och visning av värdefull film

I filmavtalet och bilagor till detta (nr 4 och 5) har föreskrivits att verksamheten med spridning och visning av värdefull film skall handhas av två särskilda nämnder. Den ena, visningsnämnden, skall handha frågor om spridning och visning av annan värdefull film än barn- och ungdomsfilm, den andra, nämnden för barn- och ungdomsfilm, skall ha hand om frågor som rör spridning och visning av värdefull film för barn och ungdom. De båda nämnderna utses av regeringen.

De medel som visningsnämnden har till förfogande skall användas för verksamhet som syftar till att öka möjligheterna att se och öka intresset för

värdefull film. Det bör vara möjligt att finansiera import, spridning, marknadsföring eller andra åtgärder som syftar till att väcka intresse för kvalitetsfilm. För nämnden för barn- och ungdomsfilm gäller i huvudsak motsvarande bestämmelser utom att granskning och informationsverksamhet nämns särskilt.

Regeringen har den 3 juni 1982 föreskrivit att Filminstitutet vid utformningen av verksamheten med främjande av spridning och visning av värdefull film skall beakta vad som anförs i proposition 1981/82: 111 s. 24–29.

Av medel som anvisas för främjande av spridning och visning av värdefull film skall också belopp utgå till vissa organisationer för visning av kvalitetsfilm (lägst 1 835 000 kr. under budgetåret 1982/83). Vidare skall medlen få användas för försöksverksamhet med lokalt arbete med video (högst 2 milj. kr. under budgetåret 1982/83).

Anslagsposten Främjande av spridning och visning av värdefull film uppgår för innevarande budgetår till 5 milj. kr. Av det belopp som återstår sedan 3 835 000 kr. avräknats för nyssnämnda ändamål har styrelsen för Filminstitutet fördelat 600 000 kr. till nämnden för barn- och ungdomsfilm och 565 000 kr. till visningsnämnden.

Härutöver tillförs nämnderna resurser för sin verksamhet genom medel från filmfonden (se följande avsnitt). Enligt Filminstitutets budget för innevarande budgetår tillförs nämnderna från fonden följande belopp, nämligen nämnden för barn- och ungdomsfilm 2 100 000 kr. och visningsnämnden 2 000 000 kr.

Nämnden för barn- och ungdomsfilm kan således beräknas disponera ett belopp om i vart fall 2 700 000 kr. under innevarande budgetår.

Medel till barn- och ungdomsfilm från Filmfonden m. m.

Enligt filmavtalet skall de medel som tillförs fonden och ränteintäkterna på dessa användas för bl. a. följande ändamål, nämligen (A) lägst 20 % för stiftelsens engagemang i produktion av svensk film (förhöjda produktionsgarantier för långfilmer som har klart konstnärlig inriktning kan utgå), (B) lägst 35 % för produktionsgarantier till svenska långfilmer, (C) lägst 5 % för produktionsgarantier till svenska kortfilmer, (D) lägst 5 % för att främja spridning och visning av värdefull film (jfr föregående avsnitt).

Då det gäller ändamålet under (A) – produktion av svensk film – gäller enligt bilaga 3 till filmavtalet bl. a. att behovet av film för barn och ungdom särskilt skall beaktas och att lägst 10 % av tillgängliga medel skall användas till kortfilm, företrädesvis för barn. För filmproduktion har budgeterats 15 300 000 kr. under innevarande budgetår.

I fråga om ändamålet under (C) – produktionsgarantier till svenska kortfilmer – gäller, likaledes enligt bilaga 3 till filmavtalet, att minst hälften av det årliga garantibeloppet skall avse kortfilmer för barn. För ändamålet har budgeterats 4 100 000 kr. för innevarande budgetår. Härtill kommer att det under förevarande anslag för produktion av svenska kort-

filmer finns en anslagspost om 2 000 000 kr., för vilken gäller att medlen skall användas enligt samma regler som gäller för de medel som utgår från filmfonden. Det finns en särskild garantinämnd för kortfilm som fördelar de här aktuella medlen.

Utskottet

I det föregående har lämnats en redovisning för det svenska filmstödet med särskild inriktning på stödet till barn- och ungdomsfilm. Då det gäller medelsberäkningen för nästa budgetår finns skäl nämna följande. Regeringen beräknar bl. a. att till Bidrag till filmfonden och till Främjande av spridning och visning av värdefull film skall utgå oförändrade belopp (24,5 milj. kr. resp. 5 milj. kr.) och att Bidrag för filmkulturella ändamål skall räknas upp med 770 000 kr. till 1 170 000 kr. Den stora uppräknings- sista nämnda anslagspost är en följd av att det inte ansetts lämpligt att, som nu är fallet, Filminstitutet skall söka importstöd hos sin egen visnings- nämnd eller nämnd för barn- och ungdomsfilm och att Filminstitutet därför i fortsättningen bör få egna medel för sin importverksamhet och inte konkurrera med andra sökande hos nämnderna.

Då det gäller medelsanvisningen yrkas i motion 1346 (vpk) en nedskärning av anslaget med 3 milj. kr. Motionärerna har samtidigt yrkat att statens kulturråd skall tillföras ett motsvarande belopp för film- och video- verkstäder.

Som en följd av att utskottet avstyrkt sistnämnda yrkande (KrU 1982/83: 24 s. 16) avstyrks även den här aktuella delen av motionen (yrkande 1 a).

Motionärerna bakom motion 679 (s) vill att det — inom ramen för medel som regeringen föreslår skall anvisas till Filmstöd — skall utgå ekonomiskt stöd till produktion av barn- och ungdomsfilm av bra kvalitet. Vidare vill motionärerna bakom motion 2151 (s) att nämnden för barn- och ungdomsfilm skall garanteras tillräckliga medel för import och spridning av värdefull barn- och ungdomsfilm samt för sin verksamhet med granskning av och information om film och videogram för barn. I motion 1842 (c) erinras om att av det belopp om 5 milj. kr. som är avsett för främjande av spridning och visning av värdefull film huvuddelen eller 3 890 000 kr. har specialdestinerats till försöksverksamhet med video och till bidrag till organisationer. Motionären förordar mot denna bakgrund att det återstående beloppet, 1 110 000 kr., reserveras för visningsfrämjande ändamål för barn och ungdom. Något yrkande framställs dock inte i detta avseende.

Utskottet har i det föregående lämnat en utförlig redovisning för filmstödet. Av redovisningen och av den aktuella propositionen (1981/82: 111) framgår att det vid utformningen av filmavtalet och av de riktlinjer för de statliga åtgärderna på film- och videoområdet som antogs förra året ägnades stor uppmärksamhet åt frågan om hur man skulle öka möjligheterna för barn och ungdom att se kvalitetsfilm. Reglerna för resursfördelningen

lämnar ett betydande utrymme för Filminstitutets styrelse att avväga insatser mellan olika områden. Styrelsen har därför fått ett reellt ansvar för hur behoven på de olika områdena skall tillgodoses. Som också framgår av den lämnade redovisningen finns emellertid i regelsystemet också inbyggt vissa garantier för ett minimistöd åt barn- och ungdomsfilm. Utskottet förutsätter att Filminstitutets styrelse kommer att beakta den ställning barn- och ungdomsfilmen getts i samband med förra årets beslut om filmstöd. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motionerna inte motiverar någon riksdagens åtgärd. Härvidlag beaktar utskottet också att det nya filmavtalet varit i kraft mindre än ett år och att det därför är för tidigt att dra några säkra slutsatser om effekterna av detta. Utskottets ställningstagande innebär också att utskottet inte nu är berett att förorda mera långtgående regler om användningen av de medel som anvisas under anslaget för filmändamål. När det gäller medel för granskningsändamål av barn- och ungdomsfilm erinrar utskottet om att sådana medel beräknas utgå från anslagsposten Bidrag för filmkulturella ändamål. Utskottet avstyrker således motionsyrkandena.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning.

I den nämnda motionen 1842 (c) tas också upp relationen mellan å ena sidan styrelsen för Filminstitutet och å andra sidan visningsnämnden och nämnden för barn- och ungdomsfilm. Nämndernas möjlighet att arbeta fristående från styrelsen är hårt kringskuren, anför det, eftersom både medelstildelning och anställningsfrågor avgörs av styrelsen. Regeringen bör utforma klarare regler för relationerna mellan organen.

Med anledning av motionsyrkandet finns skäl anförda följande. Såväl styrelsen för Filminstitutet som nämndledamöterna utses av regeringen. De omständigheterna att nämndledamöterna således inte har sina mandat från Filminstitutet är ägnade att ge dem en fri ställning i förhållande till Filminstitutet. Då det gäller medelstildelningen till nämndernas verksamhet vill utskottet erinra om att dessa är tillförsäkrade viss del av Filmfondens medel och att vissa medel specialdestineras till nämnderna. Medlen fördelas dock mellan dem av styrelsen för Filminstitutet. Med hänsyn till det anförda och under erinran om att nämnderna varit verksamma under en så kort tid att det inte är möjligt att dra några säkra slutsatser om lämpligheten av den valda anknytningen av nämnderna till Filminstitutet eller om Filminstitutets befattning med medelstildelningen avstyrker utskottet motionen.

Motionärerna bakom motion 1346 (vpk) vill att massmediekommittén (U 1982: 07) skall få tilläggsdirektiv som syftar till att bringa film- och videopolitiken i bättre överensstämmelse med de av riksdagen fastställda kulturpolitiska målen. De vill vidare att kommittén skall göra en samlad översyn av film- och videoutbildningen från förskola till högskola.

Massmediekommittén har i slutet av februari i år fått tilläggsdirektiv (Dir 1983: 19), som ersätter de tidigare direktiven i dess helhet. Enligt tilläggs-

direktiven är uppgifterna för kommittén klart avgränsade till att avse förslag till beslut om principer för utbyggnad och utnyttjande av ny teknik för massmedieändamål. Utskottet är bl. a. med hänsyn till den tidspress som uppenbarligen kommer att finnas för kommitténs arbete inte berett att med anledning av motionen förorda en vidgning av kommitténs uppgifter. Härutöver vill utskottet framhålla följande. Vid flera tillfällen har riksdagen konstaterat att de av 1974 års riksdag fastställda kulturpolitiska målen har giltighet även för statens insatser på filmområdet. Utskottet har betonat att det inte kan råda någon tvekan om att dessa mål skall gälla som en viktig utgångspunkt för alla statliga insatser på filmområdet (se senast KrU 1981/82: 30 s. 56). Någon anledning att nu – då mindre än ett år förflutit efter riksdagens ställningstagande till film- och videopolitiken – förorda en översyn av det slag som motionen i denna del syftar till finns enligt utskottets mening inte. Då det gäller utbildning och upplysning om film och video i förskolan och inom utbildningsväsendet vill utskottet uttala att utskottet utifrån sina utgångspunkter hyser förståelse för motionskravet. Utvecklingen på dessa medieområden har varit snabb. Det är därför angeläget att ansvariga myndigheter i sitt planeringsarbete uppmärksammar den i motionen behandlade frågan. Utskottet anser det inte motiverat att med anledning av motionen förorda någon särskild utredning. Motion 1346 avstyrks således i här aktuell del.

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelsberäkning för film- och videoverkstäder*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1346 yrkande 1 a i motsvarande del,
2. beträffande *stöd till barn- och ungdomsfilm*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 679 och motion 1982/83: 2151 yrkande 3 i motsvarande del,
3. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motionerna 1982/83: 1346 yrkande 1 a och 1982/83: 2151 yrkande 3, båda motionerna i motsvarande del, till *Filmstöd* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 33 045 000 kr.,
4. beträffande *den administrativa konstruktionen av visningsnämnden och nämnden för barn- och ungdomsfilm*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1842,
5. beträffande *tilläggsdirektiv till massmediekommittén*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1346 yrkande 2.

Dagspress och tidskrifter

3. **Stöd till kulturtidskrifter.** Regeringen har under punkt C 8 (s. 165 och 166) föreslagit riksdagen att till Stöd till kulturtidskrifter för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 9 618 000 kr.

Motion

I motion 1982/83: 1348 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) yrkas, såvitt nu är i fråga,

12. att riksdagen under anslaget Stöd till kulturtidskrifter för budgetåret 1983/84 anvisar 650 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

Utskottet

Bidrag från anslaget kan beviljas för utgivning av svenska kulturtidskrifter eller barntidskrifter på invandrarpråk. Om det finns synnerliga skäl, kan stöd utgå även som lagerstöd. Av anslaget för innevarande budgetår har bidrag beviljats av statens kulturråd till över 200 tidskrifter.

I propositionen föreslås en uppräkningsökning av anslaget med 3 % till 9 618 000 kr.

I motion 1348 (fp) föreslås att anslaget höjs med 650 000 kr. utöver regeringens förslag.

Utskottet kan inte tillstyrka en större uppräkningsökning av anslaget än av andra likartade anslag. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet och tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 1348 yrkande 12 till *Stöd till kulturtidskrifter* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 9 618 000 kr.

Litteratur och bibliotek

4. **Litteraturstöd.** Regeringen har under punkt C 11 (s. 173–179) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad i propositionen förordats beträffande vissa administrationskostnader för litteraturstödet,

2. godkänna att försöksverksamheten med presentation av svensk litteratur i utlandet utsträcks till att gälla till utgången av juni 1984,

3. bemyndiga regeringen att förlänga avtalet med Stiftelsen Litteraturfrämjandet om utgivningen av En bok för alla – barn och ungdomar med ett år,

4. till Litteraturstöd för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 30 391 000 kr.

Motioner

I motion 1982/83: 749 av Helge Hagberg (s) och Lars Svensson (s) yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om att pröva frågan om inte annan instans skall tillskapas vid överklagande efter ett avslag på sökt litteraturstöd vid bokutgivning.

I motion 1982/83: 931 av Carl-Henrik Hermansson (vpk) yrkas att riksdagen under anslaget Litteraturstöd upptar ett i förhållande till regeringens förslag med 2 000 000 kr. förhöjt belopp för utgivning av lyrik.

I motion 1982/83: 1330 av Britt Mogård m. fl. (m) yrkas, såvitt nu är i fråga,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avtalet mellan staten och Stiftelsen Litteraturfrämjandet om utgivningen av En bok för alla,

8. att riksdagen till Litteraturstöd för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 26 941 000 kr.

I motion 1982/83: 1348 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) yrkas, såvitt nu är i fråga,

9. att riksdagen under anslaget Litteraturstöd, delposten Bidrag till läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdom, för budgetåret 1983/84 anvisar 200 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit,

10. att riksdagen under anslaget Litteraturstöd, delposten Utgivningsstöd, för budgetåret 1983/84 anvisar 1 000 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

I motion 1982/83: 1843 av Gunnar Björk i Gävle (c) och Pär Granstedt (c) yrkas att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om läsfrämjande åtgärder.

Litteraturstöd

Vissa uppgifter om anslaget, m. m.

Sedan år 1975 har utgått statligt litteraturstöd. Från anslaget utgår bidrag till utgivning och till vissa andra ändamål. Medel anvisas f. n. för ett tiotal anslagsposter, bland dem Utgivningsstöd och Bidrag till läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdom samt Utgivning och distribution av prisbillig kvalitetslitteratur, En bok för alla.

För innevarande budgetår uppgår anslaget till 29 506 000 kr. Regeringen föreslår en uppräknings av detta med 885 000 kr. till 30 391 000 kr.

Anlagsposten Utgivningsstöd, som för innevarande budgetår uppgår till 20 431 000 kr., är i sin tur uppdelad på tio delposter avseende olika litteraturkategorier m. m. som får stöd. Den största delposten är Ny svensk skönlitteratur för vuxna (5 900 000 kr.), Skönlitteratur för vuxna i svensk översättning (2 730 000 kr.), Klassiker (2 150 000 kr.), Facklitteratur för vuxna (3 750 000 kr.) och Barn- och ungdomslitteratur (2 450 000 kr.). För

nästa budgetår beräknar regeringen en uppräknig av anslagsposten med 813 000 kr. Beräkningen bygger på en 3-procentig uppräknig av de olika delposterna samt på att det därutöver skall göras en ytterligare uppräknig med 200 000 kr. till delposten Litteratur på invandrar- och minoritetsspråk.

Statsbidrag till läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdom utgår fr. o. m. innevarande budgetår som ett permanent bidrag efter tidigare genomförd försöksverksamhet. F. n. tilldelas halva anslagsbeloppet Stiftelsen Litteraturfrämjandet för inköp av böcker som utan kostnad lämnas till studieförbund, innevarande budgetår även för utgivning av en särskild skrift i läsfrämjande syfte. Resterande medel fördelas av kulturrådet till studieförbund i huvudsak för läsfrämjande projekt på regional och lokal nivå som genomförs i samverkan med barn- och ungdomsorganisationer eller inom studieförbundens egen verksamhet. Statsbidraget till denna anslagspost beräknas av regeringen förbli oförändrat, 400 000 kr.

Mellan staten och Stiftelsen Litteraturfrämjandet finns avtal om utgivningen av En bok för alla. Detta går ut vid utgången av juni 1983. I propositionen anföras att det föreligger planer från statens sida att inför en ny längre avtalsperiod hålla överläggningar med företrädare för stiftelsen om verksamhetens framtida inriktning. För att man skall få tillräckligt med tid för dels nämnda överläggningar, dels stiftelsens personal- och verksamhetsplanering bör enligt propositionen de nu gällande avtalen förlängas med ett år. I fråga om avtalet om barn- och ungdomsböcker hemställs om bemyndigande för regeringen att förlänga avtalet. Vad gäller vuxenböcker har riksdagen tidigare beslutat om utgivning i permanenta former.

För innevarande år uppgår anslagsposten till 5 958 000 kr. För nästa budgetår föreslås att samma belopp anvisas.

För presentation av svensk litteratur i utlandet bedrivs fr. o. m. budgetåret 1978/79 försöksverksamhet. Under innevarande budgetår bestrids kostnaderna med under anslagsposten reserverade medel. Föredragande statsrådet räknar med att kostnaderna för verksamheten även under budgetåret 1983/84 kan bestridas med sådana medel. I propositionen föreslås riksdagen godkänna en förlängning av försöksverksamheten till att gälla till utgången av juni 1984.

I propositionen föreslås också att statens kulturråd övergångsvis skall få använda medel ur anslaget till att bestrida vissa kostnader för beredningen av litteraturstödet. Detta gäller kostnader för arvoden, resor och traktementen till ledamöter i arbetsgrupper samt arvodeskostnader till lektörer. Redan nu bestrids kostnaderna från anslaget.

1982 års bokutredning (U 1982:02)

Efter regeringens bemyndigande tillkallades förra året en kommitté för översyn av bokbranschens marknads- och distributionsvillkor (Dir 1981: 76). Kommittén arbetar under namnet 1982 års bokutredning. Kommittén skall förutsättningslöst belysa utvecklingen inom bokdistributionen

samt analysera dess orsaker. Den bör enligt direktiven kunna lämna förslag till åtgärder som – inom ramen för en rationell bokdistribution – kan skapa en kulturpolitiskt gynnsam struktur för en bred spridning av kvalitetslitteratur. Det står kommittén fritt att i sina överväganden och förslag inbegripa en alternativ utformning av de statliga ekonomiska insatser som f. n. förekommer på bokområdet.

Beträffande det närmare innehållet i utredningsuppdraget hänvisar utskottet till kommittédirektiven.

Utskottet

I det föregående har lämnats viss redovisning för bl. a. anslagsposten Utgivningsstöd. I två motioner framställs yrkanden som avser utgivningsstöd till skönlitteratur, nämligen motion 931 (vpk) och motion 1348 (fp). I motion 931 yrkas att ett belopp om 2 milj. kr. skall anvisas för utgivning av lyrik. Motionären anför som skäl för yrkandet följande.

I ungdomen

ger dikten mod att börja leva.

På ålderdomen

ger den lust att fortsätta.

Förra året räknades det statliga utgivningsstödet för innevarande budgetår i sin helhet upp med drygt 3 milj. kr., varav 1 milj. kr. avsåg en förstärkning av stödet till svensk skönlitteratur för vuxna i syfte att möjliggöra i det närmaste en återgång till stödets ursprungliga nivå av ca 300 titlar. Motionärerna bakom motion 1348 menar att regeringens förslag ånyo innebär en urholkning av stödet. I avvaktan på förslag med anledning av bokutredningens och folkbiblioteksutredningens arbete är det, menar motionärerna, rimligt att stödet hålls uppe på sin nuvarande nivå. Samtidigt anför de att det är nödvändigt att man prövar om den balans som i dag finns mellan utgivningsstöd och distributionsstöd är lämpligt avvägd. De anför – dock utan att något formellt yrkande framställs i denna del – att mycket talar för att insatserna på distributionsområdet måste förstärkas.

Vad först angår motion 931 vill utskottet framhålla att stöd till utgivning av lyrik lämnas från i första hand anslagsposterna Ny svensk skönlitteratur för vuxna och Skönlitteratur för vuxna i svensk översättning. Med hänsyn till de svårigheter som finns för lyrikutgivningen är det viktigt att denna erhåller stöd. Utskottet är emellertid inte berett att tillstyrka att det under anslaget förs upp en särskild anslagspost för stöd till lyrikutgivning, eftersom, enligt utskottets mening, det statliga stödet bör vara neutralt i förhållande till olika genrer inom skönlitteraturen. Behovet av stöd till lyrikutgivning bör sålunda vägas in vid bedömningen av medelsberäkningen för anslagsposten i dess helhet. Motion 931 avstyrks således.

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion 1348 om att det är angeläget att man prövar avvägningen mellan utgivningsstöd och distributionsstöd. Det pågående utredningsarbetet bör emellertid inte

föregripas. Då det gäller medelsberäkningen för nästa budgetår anser sig dock utskottet böra beakta vad kulturrådet anför om att bokutgivningen inte får överstimuleras med hänsyn till de betydande distributionssvårigheter som f. n. råder inom branschen. Utskottet – som konstaterar att medelsberäkningen har samma utgångspunkt som andra likartade anslag, nämligen en 3-procentig uppräkningskompletterad med en ytterligare uppräkningsförhöjning för stöd till litteratur på invandrar- och minoritetsspråk – anser sig inte kunna förorda en större uppräkningsförhöjning av anslaget än vad regeringen föreslagit, dvs. en uppräkningsförhöjning med 813 000 kr. Motion 1348 avstyrks i aktuell del (yrkande 10).

Frågan om stödet till läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdom tas upp i två motioner, nämligen dels den ovan delvis behandlade 1348 (fp), vari en uppräkningsförhöjning av anslagsposten från 400 000 kr. till 600 000 kr. yrkas (yrkande 9), dels motion 1843 (c), vari görs uttalanden om det stora värdet av det stöd som ges genom anslagsposten och förordas en fördubbling av denna.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om värdet av det stöd som utgår till läsfrämjande åtgärder till barn och ungdom. Stödet får bl. a. ses som ett led i strävan att stimulera olika kulturinsatser för barn och ungdom. Utskottet anser sig emellertid inte kunna förorda någon uppräkningsförhöjning av anslagsposten. Utskottet anser det inte heller erforderligt med något särskilt riksdagsuttalande beträffande värdet av läsfrämjande åtgärder för den angivna gruppen. Motionsyrkandena avstyrks således.

Utskottet har i sitt betänkande KrU 1982/83: 24 bl. a. avstyrkt förslag i motion 1330 (m) om uppräkningsförhöjning av grundbeloppet för ersättning åt författare för utlåning av deras verk utöver vad regeringen föreslagit (nämnda betänkande s. 27). Ett genomförande av motionsförslaget har av utskottet beräknats kosta 3 135 000 kr. Motionärerna vill finansiera sitt förslag genom en minskning av stödet till Litteraturfrämjandets utgivning av En bok för alla, såvitt avser vuxenlitteratur. Motionärerna, som beräknar kostnaden för höjning av grundbeloppet till ett något högre belopp än utskottet, anser att ett med 3 450 000 kr. minskat anslag bör möjliggöra i stort sett oförändrad subventionering av barn- och ungdomslitteratur medan full kostnadstäckning får tas ut för vuxenlitteraturen. De påpekar att priset för En bok för alla likväl kommer att stanna vid ett par tior.

Utskottet har i sin motivering för att bl. a. ovan redovisade förslag om höjning av författarpenningen avstyrkts anför bl. a. att utskottet inte är berett att genom omprioriteringar inom kultursektorn tillgodose motionärernas önskemål. Utskottet anser att det inte finns anledning att ompröva stödet till En bok för alla och avstyrker motionen i aktuell del (yrkandena 7 och 8).

Utskottet tillstyrker att regeringen bemyndigas att förlänga avtalet med Stiftelsen Litteraturfrämjandet om utgivningen av En bok för alla – barn och ungdomar med ett år. Som tidigare angetts krävs inte något motsva-

rande bemyndigande för regeringen att förlänga avtalet om utgivning av vuxenlitteratur.

Vidare tillstyrker utskottet att riksdagen dels godkänner vad i propositionen förordats beträffande vissa administrationskostnader för litteraturstödet, dels att försöksverksamheten med presentation av svensk litteratur i utlandet utsträcks till att gälla till utgången av juni 1984.

I det föregående har utskottet behandlat förslag om ändring av medelsberäkningen för vissa anslagposter. Under hänvisning till vad utskottet därvid anfört och till att utskottet inte heller i övrigt har något att erinra mot regeringens förslag till medelsanvisning under anslaget tillstyrker utskottet regeringens förslag.

Beslut om statligt stöd till bokutgivning fattas av statens kulturråd, i regel genom dess nämnd för litteratur och bibliotek. Enligt bestämmelser i förordningen (1978:490) om statligt litteraturstöd får talan inte föras mot sådant beslut. Det förekommer emellertid ibland att en sökande begär omprövning av ett ärende, sedan avslagsbeslut meddelats. Även en sådan ansökan prövas i regel av nämnden för litteratur och bibliotek. Det förekommer också att nämnden på eget initiativ gör en omprövning. Motionärerna bakom motion 749 (s) ifrågasätter om det är lämpligt att nämnden omprövar sina egna beslut. Motionärerna vill att såväl frågan om förfaringssättet vid ansökan om litteraturstöd som frågan om handläggningen av överklaganden skall bli föremål för översyn.

Med hänsyn till innehållet i bokutredningens direktiv utgår utskottet från att utredningen överväger inte endast behovet av att ändra reglerna om utgivningsstödet utan även formerna för bidragsgivningen, däribland frågan om besvär skall få anföras i de fall då avslagsbeslut meddelats. Eftersom det utredningsarbete som pågår inte bör föregripas och då det enligt utskottets mening inte är erforderligt med något riksdagens initiativ för att få en sådan prövning till stånd som motionärerna förordar, påkallar motionen inte någon riksdagens åtgärd. Utskottet vill tillägga att enligt tilläggsdirektiv (Dir 1983: 13), som i februari 1983 utfärdats för förvaltningsrättsutredningen (Ju 1978:09), utredningen skall ytterligare överväga frågan om omprövning av beslut av förvaltningsmyndigheterna.

Utskottet hemställer

1. beträffande *en särskild anslagspost för utgivningsstöd till lyrik* att riksdagen avslår motion 1982/83: 931 i motsvarande del,
2. beträffande *medelsberäkningen för utgivningsstöd* att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 1348 yrkande 10 i motsvarande del för angivna ändamål under anslaget beräknar ett belopp av 21 244 000 kr.,
3. beträffande *En bok för alla* att riksdagen dels avslår motion 1982/83: 1330 yrkande 7, dels

med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 1330 yrkande 8 i motsvarande del för utgivning och distribution av prisbillig kvalitetslitteratur, En bok för alla, under anslaget beräknar ett belopp om 5 958 000 kr.,

4. att riksdagen bemyndigar regeringen att förlänga avtalet med Stiftelsen Litteraturfrämjandet om utgivningen av En bok för alla – barn och ungdomar med ett år,
5. *beträffande medelsberäkningen för Bidrag till läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdom*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motionerna 1982/83: 1348 yrkande 9 och 1982/83: 1843, båda motionerna i motsvarande del, till angivna ändamål under anslaget beräknar ett belopp av 400 000 kr.,
6. att riksdagen godkänner vad i proposition 1982/83: 100 förordats beträffande vissa administrationskostnader för litteraturstödet,
7. att riksdagen godkänner att försöksverksamheten med presentation av svensk litteratur i utlandet utsträcks till att gälla till utgången av juni 1984,
8. *beträffande medelsanvisningen*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motionerna 1982/83: 931, 1982/83: 1330 yrkande 8, 1982/83: 1348 yrkandena 9 och 10 samt 1982/83: 1843, samtliga motioner i motsvarande del, till *Litteraturstöd* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 30 391 000 kr.,
9. *beträffande omprövning av beslut om avslag på ansökan om litteraturstöd*
att riksdagen avslår motion 1983/83: 749.

5. Bokhandelsstöd m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna C 12–C 15 (s. 179–185) och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att för budgetåret 1983/84 ingå avtal med Aktiebolaget Seelig & Co om användningen av stödet till Seeligs kompletteringslager,
2. att riksdagen till *Bokhandelsstöd* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2 300 000 kr.,
3. att riksdagen medger att statsgaranti för lån till nyetablering av förlag m. m. under budgetåret 1983/84 får beviljas intill ett belopp av 2 000 000 kr.,
4. att riksdagen medger att statsgaranti för lån till bokhandel under budgetåret 1983/84 får beviljas intill ett belopp av 1 500 000 kr.,
5. att riksdagen till *Kreditgarantier till förlag och bokhandel* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

6. att riksdagen till *Lån för investeringar i bokhandel* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 2 200 000 kr.,
7. att riksdagen antar vid proposition 1982/83: 100 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1976: 1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (bil. till betänkandet),
8. att riksdagen till *Bidrag till Svenska språknämnden* för budgetåret 1983/84 anvisar ett anslag av 1 174 000 kr.

6. **Bidrag till folkbibliotek.** Regeringen har under punkt C 16 (s. 185–188) föreslagit riksdagen att till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 16 610 000 kr.

Motioner

I motion 1982/83: 1326 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer att folkbiblioteksutredningen (U 1979: 17) får tilläggsdirektiv att behandla frågan om en bibliotekslag,
2. att riksdagen beslutar att det temporära stödet till folkbiblioteken för inköp av litteraturstödda titlar även fortsättningsvis skall utgå,
3. att riksdagen till Bidrag till folkbibliotek anvisar 29 423 000 kr.

I motion 1982/83: 1348 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) yrkas, såvitt nu är i fråga,

11. att riksdagen beslutar att bidraget till folkbibliotekens inköp av litteratur som fått statligt utgivningsstöd skall utgå också under budgetåret 1983/84.

Bidrag till folkbiblioteken för inköp av litteratur som fått statligt utgivningsstöd

För innevarande budgetår har under anslaget anvisats ett reservationsanslag av 26 270 000 kr. I detta belopp ingår en post om 10 milj. kr. som är avsedd för folkbibliotekens inköp av böcker som givits ut med statligt litteraturstöd. Medlen anvisades genom att riksdagen biföll en reservation (nr 19) som fogats till kulturutskottets betänkanden i ämnet (KrU 1981/82: 30 och 31, rskr 1981/82: 401).

I reservationen anfördes att anslagen till bibliotekens inköp måste vara av sådan storlek att biblioteken årligen kan förse med de viktigaste delarna av bokutgivningen. Samhället måste även i ekonomiskt kävare tider garantera att människor har fri tillgång till ett rikt urval av litteratur. Det framhölls vidare bl. a. att Sveriges författarförbund tidigare föreslagit att det statliga litteraturstödet skulle utvidgas till att även omfatta distributionsledet och ges en anknytning till biblioteken. I reservationen förut-sattes att 1982 års bokutredning i samråd med folkbiblioteksutredningen

kommer fram med ett samlat förslag grundat på en litteraturpolitisk helhetssyn. I avvaktan härpå måste emellertid omedelbara åtgärder vidtas för att hejda den olyckliga utvecklingen inom området, anfördes det. I reservationen tillstyrktes därför en motion om att redan för budgetåret 1982/83 ovan angivna belopp, 10 milj. kr., skulle anvisas för att säkerställa att ett brett urval av god litteratur finns tillgängligt runt om i landet – också på de mindre biblioteken. Som ett temporärt system skulle införas en särskild stödrabatt för folkbibliotekens inköp av litteraturstödd utgivning. Systemet borde utformas så att de ca 800 folkbibliotek som har öppet minst 15 timmar i veckan fick möjlighet att köpa ett exemplar av de litteraturstödda titlarna med 50 procents rabatt på förlagets nettopris. Det borde ankomma på statens kulturråd att närmare utforma stödordningen efter samråd med folkbiblioteksutredningen.

Regeringen uppdrog i juni 1982 åt statens kulturråd att efter samråd med folkbiblioteksutredningen och 1982 års bokutredning redovisa förslag till bestämmelser med beaktande av vad riksdagen anført rörande medlens användning.

I proposition 1982/83: 25, som framlades hösten 1982, anfördes att det under kulturrådets beredningsarbete hade framkommit att de stödformer som anses vara mest lämpade för att uppnå den av riksdagen uttalade målsättningen med stödet inte på alla punkter överensstämde med den av riksdagen beslutade tekniska konstruktionen av ett temporärt stöd. Om det nya stödet skulle kunna verka redan under innevarande budgetår, anfördes det, borde regeringen emellertid redan inom kort tid utfärda bestämmelser för medlens användning. I propositionen föreslogs därför att regeringen fick bemyndigande att besluta om hur det temporära stödet till folkbibliotekens inköp av böcker som har erhållit litteraturstöd skulle utformas.

På hemställan av utskottet erhöll regeringen det begärda bemyndigandet (KrU 1982/83: 14, rskr 1982/83: 77). Beträffande behandlingen av propositionen i utskottet hänvisas till nämnda utskottsbetänkande.

Regeringen har i februari i år utfärdat en förordning om statsbidrag för inköp av litteratur till lokala folkbibliotek (KRFS 1983: 9).

Utskottet

I propositionen föreslås att det anvisas ett belopp av 16 610 000 kr. under anslaget. Föredragande statsrådet anför att det ovan redovisade stödet till folkbibliotekens inköp av litteratur som har erhållit statligt utgivningsstöd enligt hans mening bör ses som en engångsförstärkning av folkbibliotekens anslag för medieanskaffning och användas för kompletterande inköp av litteraturstödda böcker. I avvakan på dels 1982 års bokutrednings (U 1982: 02) förslag om det permanenta distributionsstöd, som riksdagen har uttalat sig för, dels folkbiblioteksutredningens (U 1979: 17) förslag bör sålunda anslaget för nästa budgetår minskas med 10 milj. kr., anføres det vidare i propositionen.

I två motioner framställs yrkanden om att det angivna stödet till folkbiblioteken skall utgå även under nästa budgetår, nämligen i motion 1326 (vpk) och 1348 (fp). I förstnämnda motion föreslås också en uppräknings av stödet till belopp som föreslagits av statens kulturråd, nämligen 11 200 000 kr.

Utskottet ansluter sig till förslaget i propositionen och avstyrker motionsyrkandena (yrkandena 2 och yrkande 3 delvis i motion 1326 samt yrkande 11 i motion 1348).

Även då det gäller medelsanvisningen i övrigt under anslaget föreslås i motion 1326 (vpk) en uppräknings med samma belopp som kulturrådet föreslagit, nämligen 1 953 000 kr. Regeringens förslag innebar en uppräknings med 340 000 kr. till 1 661 000 kr.

Utskottet anser sig med hänsyn till den rådande budgetsituationen inte kunna tillstyrka motionsförslaget (yrkande 3 delvis). Propositionen tillstyrks även i denna del.

Vänsterpartiet kommunisterna vill i motion 1326 att folkbiblioteksutredningen (U 1979: 17) genom tilläggsdirektiv skall få i uppdrag att behandla frågan om en bibliotekslag. Syftet med en sådan lag skulle vara att stärka folkbibliotekens ställning.

I 1974 och 1975 års kulturpropositioner behandlades ingående frågan om lagstiftning på biblioteksområdet. Litteraturutredningen hade diskuterat för- och nackdelar med en bibliotekslag mot bakgrund av de skillnader i biblioteksstandard mellan olika kommuner som utredningen hade konstaterat. I kulturpropositionen år 1975 redogjordes för svårigheterna att genom en detaljerad reglering skapa en reell garanti för en standardhöjning i landets kommuner. Dels skulle en detaljerad lagstiftning i vissa fall motverka sitt syfte, eftersom miniminormer lätt utvecklas till att fungera som maximinormer, dels skulle en lagstiftning på biblioteksområdet kunna tas som intäkt för detaljerade statliga bestämmelser också om den verksamhet som kommunerna skall svara för i fråga om t. ex. teater, musik och bildkonst. Ett sådant synsätt fastslogs i propositionen vara oförenligt med 1974 års beslut om den statliga kulturpolitiken.

Förslag om en bibliotekslagstiftning har sedan dess årligen framförts i motioner till riksdagen. Såväl kulturutskottet som utbildningsutskottet har avstyrkt förslaget med i stort sett samma motivering som låg till grund för nämnda kulturpolitiska beslut (se senast KrU 1981/82: 30 s. 46).

Riksdagen har också avslagit förslag av samma innehåll som det nu aktuella, dvs. en utredning på området genom folkbiblioteksutredningens försorg (se nämnda betänkande).

I betänkandet KrU 1980/81: 26 (s. 51) erinrade utskottet om att det i direktiven för folkbiblioteksutredningen (se kommittéberättelsen 1981 del II s. 194) förutsatts att utredningen skall ta del av erfarenheter av utvecklingen på biblioteksområdet i andra länder. Utskottet noterade att utredningen ägnat uppmärksamhet bl. a. åt biblioteksförhållandena i Danmark

där det finns en bibliotekslagstiftning och förklarade sig räkna med att utredningen skulle komma att analysera effekterna av den danska bibliotekslagen.

Utskottet är inte berett av ompröva sitt ställningstagande till motionsfrågan. Det är angeläget att folkbiblioteksutredningen slutför sitt omfattande uppdrag så snart som möjligt så att proposition med anledning av utredningsuppdraget kan föreläggas riksdagen senast under riksmötet 1984/85. I enlighet med det anförda avstyrker utskottet motion 1326 i denna del (yrkande 1).

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelsberäkning för bidrag till folkbiblioteken för inköp av litteratur som fått statligt utgivningsstöd*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 avslår motion 1982/83: 1326 yrkande 2 och yrkande 3 i motsvarande del samt motion 1982/83: 1348 yrkande 11 i motsvarande del,
2. beträffande *medelsberäkningen för andra ändamål under anslaget än som avses under mom. 1*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 1326 yrkande 3 i motsvarande del för nämnda ändamål under anslaget beräknar ett belopp av 16 610 000 kr.,
3. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motionerna 1982/83: 1326 yrkande 3 och 1982/83: 1348 yrkande 11, båda motionerna i motsvarande del, till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 16 610 000 kr.,
4. beträffande *utredning om en bibliotekslag*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1326 yrkande 1.

7. Bidrag till regional biblioteksverksamhet. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt C 17 (s. 188–190) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till regional biblioteksverksamhet* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 12 075 000 kr.

8. Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Förvaltningskostnader. Regeringen har under punkt C 18 (s. 190–200)

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om

1. villkoren för kompensation för kostnader till följd av kassettskatt,

dels föreslagit riksdagen att

2. godkänna vad i propositionen förordats om talboks- och punktskriftsbibliotekets rätt att träffa ett rullande treårsavtal med Bibliotekstjänst AB,

3. godkänna vad i propositionen förordats om ansvarsfördelningen mellan talboks- och punktskriftsbiblioteket och statens kulturråd,

4. till Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 14 192 000 kr.

Motioner

I motion 1982/83: 1329 av Bengt Lindqvist (s) yrkas att riksdagen beslutar begära att regeringen inför budgetåret 1984/85 förelägger riksdagen en plan för permanentning av den försöksverksamhet som pågår med försäljning av punktskriftsböcker.

I motion 1982/83: 2124 av Oskar Lindkvist m. fl. (s) yrkas – med hänvisning till vad som anförts i motion 1982/83: 2123 – att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att dokumenterade läs- och skrivsvårigheter skall jämföras med synskada och berättiga till sådana hjälpmedel som talbok m. m.

Uppgifter för talboks- och punktskriftsbiblioteket

Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB) inrättades den 1 januari 1980 då biblioteksverksamheten inom Synskadades riksförbund (SRF) överfördes till statligt huvudmannaskap. TPB har till uppgift att i samverkan med andra bibliotek i landet arbeta för att synskadade och andra handikappade får tillgång till litteratur. Det åligger biblioteket särskilt att framställa och låna ut talböcker och punktskriftsböcker samt att lämna information och råd inom sitt verksamhetsområde. I fråga om utlåningen av talböcker skall TPB inrikta sin verksamhet på att fungera som lånecentral. Biblioteket svarar vidare för framställning av studielitteratur för högskolestudenter. TPB betalar också ut kompensation i vissa fall för kostnader på grund av kassettskatt.

Talbokskommittén (U 1979:02)

År 1979 tillkallades en kommitté med uppdrag att bl. a. utarbeta förslag till en omorganisation av talboks- och punktskriftsförsörjningen som helhet i landet i ett mer långsiktigt perspektiv. Kommittén, som antog namnet talbokskommittén, avgav i början av år 1982 sitt slutbetänkande (SOU 1982:7) Talböcker – utgivning och spridning. Betänkandet har remissbehandlats. I propositionen har intagits en sammanfattning av betänkandet (bil. 10. 14) och en sammanställning av remissvaren (bil. 10. 15).

Kommittén har i en särskild skrivelse till regeringen lämnat förslag till formerna för en samordning av Tomtebodaskolans elevbibliotek med TPB.

Propositionen

Som närmare redovisas i propositionen har statens roll i talboksförsörjningen lagts fast i flera riksdagsbeslut i mitten av 1970-talet. Därvid utta-

lades att man borde sträva efter att i så stor utsträckning som möjligt låta de lokala biblioteken svara för kontakten med talbokslåntagarna. Den naturliga rollen för SRF:s bibliotek (numera TPB) borde vara att fungera som lånecentral och depositionsbibliotek.

Talbokskommittén redovisar i sitt betänkande att den snabba utvecklingen under senare år på talboksområdet i hög grad har följt den av statsmakterna eftersträlvade inriktningen. I anslutning till att detta konstateras framhåller föredragande statsrådet att ansvarsfördelningen i talboksförsörjningen mellan central, regional och lokal nivå följer de i 1974 års kulturpolitiska beslut fastlagda principerna.

Talbokskommitténs överväganden och förslag utgörs i stor utsträckning av rekommendationer i fråga om bl. a. en närmare arbetsfördelning mellan bibliotek på olika nivåer beträffande beståndsuppbyggnad och låneverksamhet, modeller för regional planering och samverkan, arbetsformer för urval, framställning och spridning av talböcker samt informations- och rådgivningsinsatser. Föredraganden delar Svenska kommunförbundets och Landstingsförbundets uppfattning att kommitténs förslag får ses som allmänna riktlinjer som måste anpassas till olika lokala och regionala förutsättningar när det gäller arbetsformer och ansvarsfördelning mellan lokala folkbibliotek och länsbibliotek. Några ytterligare ställningstaganden från regering och riksdag fordras enligt hans mening inte i anledning av kommitténs rekommendationer.

Talbokskommittén har på några punkter lagt fram förslag som berör mer grundläggande principer för talboksförsörjningen och/eller inriktningen och omfattningen av de statliga insatserna på området. I propositionen behandlas i huvudsak sådana frågor. De frågor som sålunda tas upp avser bl. a. (1) utgivning och marknadsföring av litteratur i form av fonogram genom bokförlagens försorg, (2) framställning av visst material från t. ex. statliga myndigheter, (3) utvidgning av rätten att låna talböcker, (4) förankringar i handhavandet av den statliga ersättning som utgår till författare och översättare, (5) ansvaret för den centrala talboksutgivningen, (6) förhållandet mellan staten och Bibliotekstjänst i övrigt, (7) skillnader i standarden mellan olika kommuner och olika län, (8) ansvarsfördelningen mellan TPB och statens kulturråd på det här aktuella området, (9) inläsningstjänsten vid folkbiblioteken, (10) folkbibliotekens ansvar för punktskriftsförsörjningen, (11) en samordning av Tomtebodaskolans elevbibliotek med TPB. I propositionen behandlades också frågor om (12) kompensation för kostnader till följd av kassettskatt.

Med hänsyn till att utskottet i detta sammanhang behandlar en motion om utvidgning av rätten att låna talböcker återges följande avsnitt av föredragande statsrådets överväganden i propositionen (bil. 10 s. 194).

Framställningen och utlåningen av talböcker sker f.n. med stöd av bestämmelser i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnär-

liga verk och en därtill hörande tillämpningsförfordning (1961:342) samt ett avtal mellan staten och upphovsrättsinnehavarna. Rätten att låna talböcker tillkommer synskadade, vissa rörelsehindrade och andra angivna grupper av handikappade. Flera remissinstanser uttalar sig för en betydande utvidgning av rätten att låna talböcker. SoS, SHR, SIL, SIV, m. fl. finner det motiverat att envar som har behov av talböcker borde kunna få låna dem, t.ex. invandrare, analfabeter, tillfälligt sjuka och personer med lässvårigheter. Sveriges författarförbund och KLYS föreslår att nuvarande reglering avlöses av ett system med avtalslicenser som innebär att någon inskränkning av lånerätten inte behöver förekomma.

Jag anser i likhet med kommittén att frågan om en utvidgning av lånerätten i första hand är en resursfråga. Eftersom antalet boktitlar som framställs som talböcker och även kopiebestånden under överskådlig tid kommer att vara förhållandevis begränsade och talbokshanteringen kostnadskrävande bör rätten att låna talböcker t.v. förbehållas de grupper som i dag har denna rätt på grund av sitt handikapp. Nuvarande regler bör således inte ändras f. n. Detta utesluter emellertid inte att den nu arbetande upphovsrättsutredningen (Ju 1976:02) under sitt arbete kan komma in på frågan hur de upphovsrättsliga bestämmelserna om framställning av talböcker bör utformas. Jag har i denna fråga samrått med chefen för justitiedepartementet.

Då det gäller det närmare innehållet i propositionen hänvisar utskottet till framställningen i denna, till redovisningen ovan för propositionens hemställan och till vad som anförs under rubriken utskottet.

Utskottet

I propositionen görs en anmälan som avser villkoren för kompensation för kostnader till följd av kassettskatt. Utskottet anser att vad därvid anförs inte bör föranleda något riksdagens uttalande.

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen om dels talboks- och punktskriftsbibliotekets rätt att träffa ett rullande treårsavtal med Bibliotekstjänst AB, dels ansvarsfördelningen mellan talboks- och punktskriftsbiblioteket och statens kulturråd.

Rätten att låna talböcker tillkommer synskadade, vissa rörelsehindrade och vissa andra grupper av handikappade. I motion 2124 (s) föreslås att dokumenterade läs- och skrivsvårigheter skall jämföras med synskada och berättiga till sådana hjälpmedel som talbok m. m.

Utskottet vill med anledning av motionen framhålla följande. Enligt ett avtal från år 1977 mellan Sveriges författarförbund och skolöverstyrelsen har bl. a. personer som är ordblinda rätt att låna talböcker. I den rapport som föregick avtalet används i stället det vanligen brukade begreppet dyslexi¹. Termen dyslektiker används numera ofta synonymt med person som har läs- och skrivsvårigheter. Dyslexi får inte förväxlas med analfabe-

¹ Om dyslexi m. m.: se bl. a. Läkartidningen 1982 nr 41 s. 3701 och nr 42 s. 4505, SÖ:s tidskrift PM om utbildning nr 3 år 1983 och skriften Läs- och skrivsvårigheter i ljuset av aktuell forskning (utgiven av SÖ 1983).

tism eller läsretardering. Utskottet har inhämtat att TPB inte upplever några svårigheter att inom ramen för det nämnda avtalet tillgodose önskemålen om lån från biblioteket. Myndigheten har också uppfattningen att utlåningen från folkbiblioteken till personer med läs- och skrivsvårigheter i allmänhet fungerar väl. Myndigheten kommer inom kort att ge ut en broschyr som är avsedd för biblioteken och landstingen om vilka grupper som har rätt till lån av talböcker.

Det sagda hindrar dock inte att det – i överensstämmelse med vad som kommer till uttryck i motionen – kan uppstå problem för personer med läs- och skrivsvårigheter att få låna talböcker exempelvis i fall då det rör sig om läsretardation. Utskottet är emellertid med hänsyn till vad som anförs i propositionen och som redovisats i föregående avsnitt inte berett att förorda något riksdagens initiativ med anledning av motionen i denna del.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka vikten av att fortsatt uppmärksamhet ägnas åt de problem som personer med läs- och skrivsvårigheter har. I överensstämmelse med det synsätt som kommer till uttryck i motionsmotiveringen är det viktigt att personer med läs- och skrivsvårigheter under den utbildning som samhället erbjuder, främst i form av grundutbildning för vuxna, så långt möjligt, får tillgång till lämpliga hjälpmedel för att bekämpa sitt handikapp. Då det gäller talböcker måste utvecklingen följas noggrant. Som framhålls i propositionen kan upphovsrättsutredningen (Ju 1976: 02) under sitt arbete komma in på frågan hur de upphovsrättsliga bestämmelserna om framställning av talböcker bör utformas. I fråga om andra hjälpmedel ankommer det inte på kulturutskottet att närmare pröva hur man inom utbildningsväsendet skall kunna tillgodose de läs- och skrivhandikappades behov. Utskottet vill dock erinra om följande. Enligt förordningen (1977: 537) om grundutbildning för vuxna skall varje kommun sörja för att grundutbildning anordnas i kommunen för den som behöver den. För grundutbildning får avgift inte tas ut. Det finns en möjlighet för kommunen att få statsbidrag till bl. a. tekniska hjälpmedel, personell assistans och andra tekniska stödåtgärder för vissa elever, exempelvis synskadade (18 a § nämnda förordning). Bidrag kan dock inte utgå till elever som har läs- eller skrivsvårigheter. Komvux-utredningen – har i betänkandet (SOU 1982: 29) Komvux – kommunal utbildning för vuxna behandlat bl. a. frågor om statsbidrag till tekniska stödåtgärder inom grundvux. Enligt vad utskottet inhämtat avser regeringen att senare i år förelägga riksdagen en proposition med anledning av betänkandet. Utskottet erinrar också om att tilläggsbidrag kan utgå till folkhögskola som särskilt stöd till kostnader för åtgärder för studerande som är fysiskt, psykiskt, socialt eller språkligt handikappade (94 § folkhögskoleförordningen (1977: 55)). Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 2124 även i här aktuell del.

Utskottet finner anledning att här också understryka vad som anförs i

propositionen om punktskriftsförsörjningen (bil. 10 s. 198). Det är betydelsefullt att möjligheterna för synskadade att få kontakt med punktskriftsböcker ökar. Detta gäller framför allt barn. Som framhålls i propositionen har folkbibliotekens roll därvid fått en större vikt på grund av att synskadade elever i integrerad skolgång numera saknar den naturliga stimulans till läsning av punktskrift som vistelsen i specialskolan innebar. Det ankommer på TPB att beakta folkbibliotekens behov av information och råd i det avseendet.

I anslutning till det sagda tar utskottet upp en motion om försäljning av punktskriftsböcker. Bakgrunden till motionen är följande. Statens institut för läromedelsinformation (SIL) har fyra rikscentraler för pedagogiska hjälpmedel för handikappade, bland dem en för synskadade (RPH-SYN). Denna rikscentral framställer sedan 1977 punktskriftsböcker för försäljning åt synskadade. Efter en treårig försöksperiod utvärderades projektet. I sin anslagsframställning för nästa budgetår föreslog SIL att ansvaret för verksamheten skulle föras över till TPB. I budgetpropositionen (bil. 10 s. 245) anför föredragande statsrådet att han f. n. inte är beredd att tillstyrka detta förslag.

I motion 1329 (s) föreslås att riksdagen beslutar begära att regeringen inför budgetåret 1984/85 förelägger riksdagen en plan för permanentning av den försöksverksamhet som pågår med försäljning av punktskriftsböcker.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår det inom regeringskansliet ett arbete som syftar till en proposition med anledning av integrationsutredningens huvudbetänkande (SOU 1982: 19) Handikappade elever i det allmänna skolväsendet. Under propositionsarbetet kommer man att pröva frågan huruvida ansvaret för framställning av punktskriftsböcker skall föras över till TPB. Utskottet har också inhämtat att avsikten är att propositionen skall avlämnas i sådan tid att den kan behandlas av riksdagen under hösten 1983.

Utskottet anser att det pågående beredningsarbetet inte bör föregripas. Motionen bör därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag till medelsanvisning.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beslutar att vad i proposition 1982/83: 100 anförts om villkoren för kompensation för kostnader till följd av kassettskatt inte skall föranleda något uttalande av riksdagen,
2. att riksdagen godkänner vad i proposition 1982/83: 100 förordats om talboks- och punktskriftsbibliotekets rätt att träffa ett rullande treårsavtal med Biblioteksjänt AB,
3. att riksdagen godkänner vad i proposition 1982/83: 100 anförts om ansvarsfördelningen mellan talboks- och punktskriftsbiblioteket och statens kulturråd,

4. beträffande rätten att låna talböcker, m. m.
att riksdagen avslår motion 1982/83: 2124.
5. beträffande försäljning av punktskriftsböcker
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1329,
6. beträffande medelsanvisningen
att riksdagen till *Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 14 192 000 kr.

9. Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Produktionskostnader.

Regeringen har under punkt C 19 (s. 200–203) föreslagit riksdagen att

1. medge att regeringen lämnar talboks- och punktskriftsbiblioteket det beställningsbemyndigande om 4 milj. kr. för budgetåret 1984/85 som förordats i propositionen,

2. till Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Produktionskostnader för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 14 261 000 kr.

Utskottet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning. Vidare tillstyrker utskottet att regeringen får det begärda beställningsbemyndigandet.

Utskottet vill härutöver anföra följande.

Det nuvarande avtalet med producenter av talböcker och punktskriftsböcker löper ut vid det kommande halvårsskiftet. Eftersom avtalet varit tvåårigt kan det nya avtalet komma att medföra större ökning av produktionskostnaderna än vad det finns utrymme för med hänsyn till den pris-kompensation som beräknats för anslaget. Då det är angeläget att produktionen av talböcker och punktskriftsböcker inte skärs ner kan det enligt utskottets mening finnas anledning för regeringen att senare ta upp till prövning frågan om det finns behov av att tillföra talboks- och punktskriftsbiblioteket ytterligare resurser. Biblioteket har bl.a. i uppgift att fördela kompensation för kostnader på grund av kassettskatt. För innevarande budgetår har medel härtill beräknats under förevarande anslag. Enligt vad utskottet inhämtat finns det anledning räkna med att medelsåtgången för sådan kompensation under innevarande budgetår kommer att bli mindre än vad man utgick från vid medelsberäkningen. Utskottet anser därför att i den mån ytterligare resurser behövs för att biblioteket skall kunna hålla uppe sin bokframställning på nuvarande nivå man i första hand bör ta i anspråk en eventuell reservation under den anslagspost som avser kompensation för kostnader till följd av kassettskatt.

Vad utskottet anfört om bibliotekets produktionsresurser bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen medger att regeringen lämnar talboks- och punktskriftsbiblioteket det beställningsbemyndigande om 4 milj. kr. för budgetåret 1984/85 som förordats i proposition 1982/83: 100,
2. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen till *Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Produktionskostnader* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 14 261 000 kr.,
3. beträffande *bibliotekets produktionsresurser*
att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 5 maj 1983

På kulturutskottets vägnar

KARL BOO

Närvarande: Karl Boo (c), Tyra Johansson (s), Lars-Ingvar Sörenson (s), Tore Nilsson (m), Maja Bäckström (s), Lars Ahlmark (m), Berit Oscarsson (s), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp), Eva Hjelmström (vpk), Anders Nilsson (s), Stina Gustavsson (c), Iréne Vestlund (s) och Lars Hjertén (m).

Reservationer

1. Tilläggsdirektiv till massmediekommittén (punkt 2, mom. 5)

Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Massmediekommittén har" och på s. 8 slutar "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Massmediekommittén har nyligen fått tilläggsdirektiv (Dir 1983:9), som ersätter de tidigare direktiven i dess helhet. Uppgifterna för kommittén avser förslag till beslut om principer för utbyggnad och utnyttjande av ny teknik för massmedieändamål. Det är viktigt att dessa uppgifter fullgörs inom den tidsram som anges i direktiven. Utredningen bör emellertid enligt utskottets mening redan nu få ytterligare tilläggsdirektiv, nämligen på film- och videoområdet. Uppgifterna i dessa hänseenden bör påbörjas snarast möjligt men bör om det visar sig nödvändigt kunna slutföras sedan uppdraget i övrigt redovisats. I enlighet med vad som föreslås i motion 1346 (vpk) bör utredningen arbeta fram förslag som syftar till att bringa film- och videopolitiken i bättre överensstämmelse med de av riksdagen fastställda kulturpolitiska målen. Vidare bör utredningen, likaledes enligt vad som föreslås i motionen, få i uppdrag att göra en samlad översyn av film- och

videoutbildningen från förskola till högskola. Motion 1346 tillstyrks således i här aktuell del (yrkande 2).

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *tilläggsdirektiv till massmediekommittén*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1346 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Stöd till kulturtidskrifter (punkt 3)

Jan-Erik Wikström (fp) och Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "Utskottet kan" och slutar "till medelsanvisning" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motionen fyller kulturtidskrifterna en viktig funktion i det svenska kulturlivet både som speglare och kritiker av detta. Tidskrifterna lever ofta med knappa ekonomiska marginaler trots det statliga stöd som utgår. En urholkning av stödet kan därför få allvarliga konsekvenser. Mot denna bakgrund föreslår utskottet i enlighet med vad som förordas i motion 1348 en uppräknig av anslaget med 650 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit. Utskottet tillstyrker således motionsyrkandet.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

- att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 100 och med bifall till motion 1982/83: 1348 yrkande 12 till *Stöd för kulturtidskrifter* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 10 268 000 kr.,

3. En särskild anslagspost för utgivningsstöd till lyrik (punkt 4, mom. 1)

Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar "Vad först" och slutar "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Rikta din pil mot himlen
och du träffar skogsbrynet.
Kräv lite pengar till poeter
och du får en välvillig skrivning!
– Skalder ska bo i vindskupor,
va' magra och bleka om trynet.
– Nej, nu är dags säga upp skulden.
Nu är tid för indrivning!

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *en särskild anslagspost för utgivningsstöd till lyrik*
att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 100 och med

bifall till motion 1982/83:931 i motsvarande del för Stöd till lyrikutgivning under anslaget beräknar 2 000 000 kr.,

4. Medelsberäkningen för utgivningsstöd (punkt 4, mom. 2)

Jan-Erik Wikström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar "Utskottet delar" och på s. 13 slutar "(yrkande 10)" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion 1348 är det angeläget att man prövar avvägningen mellan utgivningsstöd och distributionsstöd. Enligt utskottets mening talar starka skäl för att distributionsstödet bör förstärkas. Det pågående utredningsarbetet bör dock inte föregripas.

Förra året höjdes utgivningsstödet kraftigt. Genom den begränsade uppräknings av stödet som regeringen föreslår kommer enligt utskottets mening utgivningsstödet att ånyo urholkas. Utskottet anser därför att i avvaktan på att proposition om den samlade litteraturpolitiken läggs fram anslagsposten Utgivningsstöd bör räknas upp med 1 milj. kr. utöver regeringens förslag. Utskottet tillstyrker således motion 1348 i denna del (yrkande 10).

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *medelsberäkningen för utgivningsstöd*

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 100 och med bifall till motion 1982/83:1348 yrkande 10 i motsvarande del under anslaget för angivna ändamål beräknar ett belopp av 22 244 000 kr.,

5. En bok för alla (punkt 4, mom. 3)

Tore Nilsson, Lars Ahlmark, Gunnel Liljegren och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar "Utskottet har i sin" och på s. 14 slutar "av vuxenlitteratur" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att en förstärkning av ersättningen åt författare m. fl. från Sveriges författarfond är ett mer angeläget ändamål än stödet till En bok för alla (vuxenlitteraturen).

I budgetpropositionen har höjningen av bibliotek ersättningsens grundbelopp begränsats till blygsamma 1 öre. Författarna drabbas vidare av den fr. o. m. den 1 januari 1983 införda allmänna löneavgiften på 2 %.

Föreliggande anslag bör minskas med ett belopp motsvarande en höjning av bibliotek ersättningsens grundbelopp med ytterligare 3 öre. Beloppet har av utskottet beräknats till 3 135 000 kr. De frigiörda medlen skall tillföras Författarfonden som en förstärkning av bibliotek ersättningsens. Utskottet

förutsätter att regeringen i tilläggsbudget framlägger förslag om dessa nya resurser till Författarfonden.

Utskottets ställningstagande innebär även att utskottet biträder motionärernas förslag i fråga om avtalet mellan staten och Stiftelsen Litteraturfrämjandet, dvs. att det statliga stödet skall begränsas till litteratur för barn och ungdom. Detta bör riksdagen med anledning av motion 1330 yrkande 7 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *En bok för alla*

att riksdagen dels med anledning av motion 1982/83: 1330 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört, dels med anledning av proposition 1982/83: 100 och motion 1982/83: 1330 yrkande 8 i motsvarande del för utgivning och distribution av prisbillig kvalitetslitteratur, *En bok för alla*, under anslaget beräknar ett belopp av 2 823 000 kr.,

6. Medelsberäkningen för Bidrag till läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdom (punkt 4, mom. 5)

Karl Boo (c), Jan-Erik Wikström (fp) och Stina Gustavsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar "Utskottet delar motionärernas" och slutar "Motionsyrkandena avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Det försök som bedrivits med läsfrämjande åtgärder för barn och ungdom har i huvudsak varit mycket lyckat. Barn- och ungdomsorganisationerna fortsätter nu med det läsfrämjande arbetet. Det förslag till medelstilldelning för nästa budgetår som lagts fram i propositionen ger emellertid inte utrymme för att till nästa budgetår tillgodose de ambitioner som organisationerna har. Utskottet förordar därför en väsentlig uppräknings av anslagsposten Bidrag till läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdom. Anslagsposten bör räknas upp med 50% till 600 000 kr. Detta innebär att motion 1348 tillstyrks i denna del (yrkande 9) och att motion 1843 tillgodoses i väsentlig utsträckning.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *medelsberäkningen för Bidrag till läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdom*

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 100 och motion 1982/83: 1843 i motsvarande del samt med bifall till motion 1982/83: 1348 yrkande 9 i motsvarande del för angivna ändamål under anslaget beräknar ett belopp av 600 000 kr.,

7. Medelsanvisningen till Litteraturstöd (punkt 4, mom. 8)*Under förutsättning av bifall till reservation 3*

Eva Hjelmström (vpk) anser att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande medelsanvisningen

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:100 med avslag på motionerna 1982/83:1330 yrkande 8, 1982/83:1348 yrkandena 9 och 10 samt 1982/83:1843, samtliga motioner i motsvarande del, ävensom med bifall till motion 1982/83:931 i motsvarande del till *Litteraturstöd* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 32 391 000 kr.,

8. Medelsanvisningen till Litteraturstöd (punkt 4, mom. 8)*Under förutsättning av bifall till reservationerna 4 och 6*

Jan-Erik Wikström (fp) anser att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande medelsanvisningen

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:100 och motion 1982/83:1843 i motsvarande del, med avslag på motion 1982/83:931 och 1982/83:1330 yrkande 8, båda motionerna i motsvarande del samt med bifall till motion 1982/83:1348 yrkandena 9 och 10, båda motionerna i motsvarande del, till *Litteraturstöd* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 31 591 000 kr.,

9. Medelsanvisningen till Litteraturstöd (punkt 4, mom. 8)*Under förutsättning av bifall till reservation 5*

Tore Nilsson, Lars Ahlmark, Gunnel Liljegren och Lars Hjertén (alla m) anser att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande medelsanvisningen

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:100 och motion 1982/83:1330 yrkande 8 i motsvarande del samt med avslag på motionerna 1982/83:931, 1982/83:1348 yrkandena 9 och 10, 1982/83:1843, samtliga motioner i motsvarande del, till *Litteraturstöd* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 27 256 000 kr.,

10. Medelsanvisningen till Litteraturstöd (punkt 4, mom. 8)*Under förutsättning av bifall till reservation 6*

Karl Boo (c) och Stina Gustavsson (c) anser att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande medelsanvisningen

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:100 och motion 1982/83:1843 i motsvarande del, med avslag på motionerna 1982/83:931, 1982/83:1330 yrkande 8 och 1982/83:1348 yrkande 10, samtliga motioner i motsvarande del, samt med bifall till motion 1982/83:1348 yrkande 9 i motsvarande del till *Litteraturstöd* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 30 591 000 kr.,

11. Medelsberäkning för bidrag till folkbiblioteken för inköp av litteratur som fått statligt utgivningsstöd (punkt 6, mom. 1)

Karl Boo (c), Jan-Erik Wikström (fp), Eva Hjelmström (vpk) och Stina Gustavsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Utskottet ansluter" och slutar "motion 1348" bort ha följande lydelse:

Förra årets beslut om bidrag till folkbiblioteken för inköp av litteratur som fått statligt utgivningsstöd fattades bl. a. mot bakgrund av att Sveriges författarförbund tidigare föreslagit att det statliga litteraturstödet skulle utvidgas till att omfatta även distributionsledet och ges en anknytning till biblioteken. Det förutsattes att 1982 års bokutredning i samråd med folkbiblioteksutredningen kommer fram med ett samlat förslag grundat på en litteraturpolitisk helhetssyn. I avvaktan härpå måste emellertid omedelbara åtgärder vidtas för att vidga den olyckliga utvecklingen, anfördes det i motiveringen till beslutet. Utskottet som senast i slutet av förra året tog ställning till stödet anser att det inte finns skäl att nu ändra ståndpunkt och avskaffa stödet till biblioteken. Stödet har visat sig vara av stort värde för dessa och det bör därför utgå även under den tid som återstår till dess förslag om ett samlat litteraturstöd kan prövas av riksdagen. Utskottet anser att stödet bör utgå med oförändrat belopp, 10 milj. kr., under nästa budgetår. Utskottet tillstyrker således motion 1348 yrkande 11 och motion 1326 yrkande 2. Sistnämnda motion tillstyrks även i huvudsak såvitt avser medelsanvisningen (yrkande 3).

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande medelsberäkning för bidrag till folkbiblioteken för inköp av litteratur som fått statligt utgivningsstöd

att riksdagen med avslag på proposition 1982/83:100, med anledning av motion 1982/83:1326 yrkande 3 i motsvarande del samt

med bifall till motionerna 1982/83:1326 yrkande 2 och 1982/83:1348 yrkande 11 i motsvarande del för nämnda ändamål under anslaget beräknar ett belopp av 10 000 000 kr.,

12. Medelsberäkningen för andra ändamål under anslaget Bidrag till folkbibliotek än som avses under mom. 1 (punkt 6, mom. 2)

Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Även då" och slutar "till 16 610 000 kr." bort ha följande lydelse:

Det är viktigt att stödja folkbiblioteken. Då det gäller andra anslagsposter än den som avser spridning av böcker som erhållit utgivningsstöd (se därom res. 11) bör en uppräknings ske med belopp, som statens kulturråd föreslagit, nämligen 1 953 000 kr. Utskottet tillstyrker därför motion 1326 i denna del (yrkande 3 delvis).

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *medelsberäkningen för andra ändamål under anslaget än som avses under mom. 1*

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:100 och med bifall till motion 1982/83:1326 yrkande 3 i motsvarande del för nämnda ändamål under anslaget beräknar ett belopp av 18 223 000 kr.,

13. Medelsanvisningen till Bidrag till folkbibliotek (punkt 6, mom. 3)

Under förutsättning av bifall till reservation 11

Karl Boo (c), Jan-Erik Wikström (fp) och Stina Gustavsson (c) anser att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:100 och motion 1982/83:1326 yrkande 3 i motsvarande del samt med bifall till motion 1982/83:1348 yrkande 11 i motsvarande del till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 26 610 000 kr.,

14. Medelsanvisningen till Bidrag till folkbibliotek (punkt 6, mom. 3)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 11 och 12

Eva Hjelmström (vpk) anser att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:100 och mo-

tion 1982/83:1326 yrkande 3 i motsvarande del samt med bifall till motion 1982/83: 1348 yrkande 11 i motsvarande del till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 28 223 000 kr.,

15. Utredning om en bibliotekslag (punkt 6, mom. 4)

Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "I 1974" och på s. 19 slutar "del (yrkande 1)" bort har följande lydelse:

Vänsterpartiet kommunisterna har länge hävdad att det krävs en bibliotekslag för att folkbibliotekens ställning skall kunna stärkas. Erfarenheterna från många kommuner under de senaste åren, då vi haft ett kärt ekonomiskt klimat, visar att anslagen till kulturen och då inte minst folkbiblioteken i första hand drabbas då nedskärningar i budgeten måste göras.

Folkbiblioteken har en utomordentligt stor betydelse för den kulturella verksamheten i kommunerna. Med hänsyn till det ovan anförda anser utskottet att starka skäl talar för att – som erfarenheterna från Danmark torde ge vid handen – en bibliotekslag skulle vara ägnad att stärka folkbibliotekens ställning. Utskottet anser därför att det är en självklarhet att frågan i vart fall bör utredas. Folkbiblioteksutredningen skall enligt sina direktiv ta del av erfarenheter av utvecklingen på biblioteksområdet i andra länder. Det är enligt utskottets mening uppenbart att det inte krävs någon mera omfattande utredning för att med utgångspunkt i bl. a. den information som sålunda inhämtas pröva möjligheterna och lämpligheten av att införa en bibliotekslag i vårt land.

Utskottet tillstyrker med hänvisning till det anförda motionsyrkandet.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *utredning om en bibliotekslag*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1326 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilt yttrande

Medelsberäkning för film- och videoverkstäder (punkt 2, mom. 1)

Eva Hjelmström (vpk) anför:

Förslaget om att 3 milj. kr. skall anvisas till statens kulturråd för film- och videoverksamheten har avstyrkts av kulturutskottets majoritet (KrU 1982/83:24 s. 16). Med hänsyn härtill har vänsterpartiet kommunisterna i detta sammanhang avstått från att reservera sig till förmån för en sänkning

av medelsanvisning till Filminstitutet. Det får emellertid förutsättas att regeringen noga följer användningen av de medel som anvisas över statsbudgeten till Filmstöd. Av budgetpropositionen, som tillstyrkts av utskottet i denna del, framgår att högst 2 milj. kr. får användas till försöksverksamhet med lokalt arbete med video. Vänsterpartiet kommunisterna utgår från att angivna belopp till fullo tas i anspråk för ändamålet, liksom att styrelsen för Filminstitutet beaktar den protokollsanteckning till det nya filmavtal som finns om att styrelsen skall äga rätt avsätta medel till en eller flera filmverkstäder (se prop. 1981/82: 111 s. 182, se även s. 20). Om så inte sker i rimlig utsträckning får regeringen överväga att föreslå en specialdestinering av medel för ändamålet.

Bilaga

•Förslag till lagändring som framlagts av regeringen och som tillstyrkts av utskottet (vid 5. C 15. Bidrag till Svenska språknämnden)

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1976: 1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde**

Härigenom föreskrivs att i lagen (1976: 1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde skall införas två nya paragrafer, 12 b och 12c §§, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse**12 b §*

Tekniska museet får, i fråga om vid museet anställd personal, fatta sådana beslut som avser myndighetsutövning i den mån inte annat är föreskrivet.

12 c §

Svenska språknämnden får, ifråga om vid nämnden anställd personal, fatta sådana beslut som avser myndighetsutövning i den mån inte annat är föreskrivet.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Innehåll

Inledning	1
Film	
Statens biografbyrå	1
Filmstöd	3
Dagspress och tidskrifter	
Stöd till kulturtidskrifter	9
Litteratur och bibliotek	
Litteraturstöd	9
Bokhandelsstöd	15
Kreditgarantier till förlag och bokhandel	15
Lån för investeringar i bokhandel	16
Bidrag till Svenska språknämnden	16
Bidrag till folkbibliotek	16
Bidrag till regional biblioteksverksamhet	19
Talboks- och punktskriftsbiblioteket:	
Förvaltningskostnader	19
Produktionskostnader	25
Reservationer	
1. Tilläggsdirektiv till massmediekommittén (vpk)	26
2. Stöd till kulturtidskrifter (fp, vpk)	27
3. En särskild anslagspost för utgivningsstöd till lyrik (vpk)	27
4. Medelsberäkningen för utgivningsstöd (fp)	28
5. En bok för alla (m)	28
6. Medelsberäkningen för Bidrag till läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdom (c, fp)	29
7. Medelsanvisningen till Litteraturstöd (vpk)	30
8. Medelsanvisningen till Litteraturstöd (fp)	30
9. Medelsanvisningen till Litteraturstöd (m)	30
10. Medelsanvisningen till Litteraturstöd (c)	31
11. Medelsberäkning för bidrag till folkbiblioteken för inköp av litteratur som fått statligt utgivningsstöd (c, fp, vpk)	31
12. Medelsberäkningen för andra ändamål under anslaget Bidrag till folkbibliotek än som avses under mom. 1 (vpk)	32
13. Medelsanvisningen till Bidrag till folkbibliotek (c, fp)	32
14. Medelsanvisningen till Bidrag till folkbibliotek (vpk)	32
15. Utredning om en bibliotekslag (vpk) 13.	33
Särskilt yttrande	
Medelsberäkning för film- och videoverkstäder (vpk)	33
Bilaga	
Förslag till lagändring som framlagts av regeringen och som tillstyrkts av utskottet (vid 5. C 15. Bidrag till Svenska språknämnden)	35